

Dissertatio inauguralis medica de natura, se ipsam nunc vindicante nunc destruyente / [Günther Anton Heinrich Albrecht].

Contributors

Albrecht, Günther Anton Heinrich.
Richter, Georg Gottlob, 1694-1773.
Universität Göttingen.

Publication/Creation

Göttingae : Literis Hagerianis, [1737]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/dy362jp9>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
NATVRA,
SE IPSAM NVNC VINDICANTE
NVNC DESTRVENTE,

QVAM
ANNVENTE DEO,
GRATIOSI ORDINIS MEDICI CONSENSV,

P R A E S I D E
GEORGIO GOTTLOB RICHTERO,

CONSILIARIO AVLICO ATQVE ARCHIATRO REGIO,
MEDICINAE PROFESSORE PRIMARIO, EISDEMQUE
ORDINIS h. t. PRODECANO, ACAD. CAES. NAT.

CVR. COLLEGA,
PATRONO AC PROMOTORE OMNIS OBSEQVII
CVLTV DEVENERANDO,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQUE IN ARTE HONORIBVS ATQVE PRIVILEGIIS
LEGITIME OBTINENDIS

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBIICIT

A V C T O R
GVNT. ANT. HENRICVS ALBRECHT
H I L D E S I E N S I S

DIE XI. SEPT. 1737.

GOTTINGAE LITERIS HAGERIANIS.

DISSERTATIO IN AVGVRA LII MEDICA

DE

NATVRA

E IPSAM NVNC VINDICANTE
NVNC DESTRVENTE,

QVAM

ANNVNTIAT DEO,

GRATIOSI GRADVS MEDICI CONSISV,

P R A E S I D E

GEORGIO GOTTLIBO RICHTERO,

CONSILIARIO AVLICO ATQVE ARCHIASTRO REGIO,

MEDICINAE PROFESSORE PRIMARIO, EIVSDEM QVE

ORDINIS M. S. PRODECANO, ACAD. CAES. NAT.

CVR. COLLEGA.

PATRONO AC PROMOTORE OMNIS OBSECVII

CVLTV DEVERENDO,

PRO GRADV DOCTORIS

UNIVSQVE IN ARTE HONORIBVS ATQVE PRIVILEGIIS

LEGITIME OBTINENDIS

IN ACADEMIA GEORGIA AVGVSTA

PLACIDO EXAMINATORVM EXAMINI SVBMIT

A V C T O R

VIT. ANT. HENRICVS ALBRECHT

H I L D E S I E N S I S

DIE XL SEPT. 1737.

GOTTINGAE LITERIS HAGERIANIS.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLENTISSIMO
DOMINO
GERLACO ADOLPHO
DE
MVNCHHAVSEN
DYNASTAE STRAVSFVRTI
AVGVSTISSIMI MAGNAE BRITANNIAE
REGIS

IN TERRIS BRVNSVICENSIBVS ET LVNEBVRGENSIBVS

A CONSILIIS INTIMIS
PRAEFECTO MAGNO DVCATVS CELLENSIS

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO

FELICITATEM PERENNEM

APPRECATVR

AVCTOR.

Illustrissime & Excellentissime Domine,

Domine Gratosissime!

Verecunde conspectum *Tuum*, *Illustris-*
sime Domine, hac subeunt Academi-
cae primitiae, quippe exili ingenio pro-
gnatae. Veniam merebor, quod ante oculos
meos plura illorum versentur vestigia, quos pa-
trocinium *Tuum* submisit ambientes minime re-
pulisti. Haud dememini, cum nuper coram
venerari tantum totius rei literariae Maecenatem
lice-

liceret, quantum inde animi dubitanti mihi &
tale consilium trepide meditati accesserit. Susci-
pe igitur, quod aeterni cultus & obsequii mei
leue monumentum est, & inter prosperrima
Domus Illustrissimae fata, praesidio *Tuo* di-
gnare

Illustrissime & Excellentissime

Domine

Domine Gratosissime

Illustrissimi Tui Nominis

Dab.

Gottingae die XI.

Sept. 1737.

clientem humillimum

Gunth. Anton. Henricum Albrecht.

Prooemium. Indicat magnum artis in eo latere
praefidium, vt naturae vires cognoscamus.

- §. I. & II. Litibus circa vocem Naturae reiectis illius definitio datur.
- §. III. Ex machinae corporeae structura motuum naturalium ratio enucleatur.
- §. IV. Fundamentum conseruationis corporis ex praemissis demonstratur.
- §. V. Inter motus illos turbatos naturae molimina in morbis inuestigantur.
- §. VI. Quando salutare fit naturae molimen in excretionibus impeditis, maxime perspirationis, ostenditur.
- §. VII. & VIII. Spasmi, imprimis febrilis, ratio redditur.
- §. X Medela Naturae sufficiens ad tollendum spasmus ostenditur.
- §. XI. Causam morbi, non syntomata, aggredi naturam monstratur.
- §. XII. Ad causas morbi irritantes, vt vel corrigantur vel expellantur, natura fortius insurgit.
- §. XIII. Refertur huc acutorum familia, siue in resolutionem, siue suppurationem tendant.
- §. XIV. Medici officia circa salutaria naturae molimina explicantur.
- §. XV. Alterum membrum de naturae motibus in sui destructionem tendentibus per summa capita attingitur.
- §. XVI. XVII. & XVIII. Moriendi necessitas non in anima, corpus ex lege diuina deferente, sed in progressu corporis a statu flexilitatis ad summam rigiditatem posita ostenditur.
- §. XIX. Transitus fit ad motus naturae in destructionem corporis tendentes.
- §. XX. Ostenditur, cur in chronicis natura plerumque deficiat?
- §. XXI. Quomodo motuum augmenta in morbis inflammatoriis perniciofa fiant? speciatim, quando intempestiua fit suppuratio?
- §. XXII. Motus auctiores, excitando gangrenam, aliquando necant.
- §. XXIII. Vltius naturae molimina perniciofa inuestigantur, praesertim in assumpto veneno.
- §. XXIV. Epilogus.

PROOEMIUM.

Quam sapienti consilio veteres, ut medicus apud aegros spectatorem iudicem domi agat, suaserint, iusto cuilibet rerum aestimatori facile apparebit. Quodsi in fundamentum praeclari huius effati inquirent, melius certe saluti afflictorum prospicerent, qui ad aegros accessiti, religioni sibi ducunt, illos nisi medicamentorum farragine obrutos deferere. Addiscerent enim forsitan, satius aliquando esse, ab omni pharmacorum licet celebratissimorum usu abstinere, quam quidem salutare a natura ad debellandum morbum suscitatos motus, medicamentis intempestive adhibitis, vel retardare, vel in aegrotantis perniciem invertere. Ignorant certe morborum medelam, qui a pharmacis abstinere non didicerunt, & dum symptoma aegro forsitan molestum tollunt, armis naturam priuant, quibus destituta morbi violentiae mox succumbere cogitur. Medicus nimirum cum naturae minister sit, illi in curandis morbis magna naturae habenda erit ratio. Cuius varia esse in variis morborum generibus molimina, vel mediocriter in artis exercitio versatum fugere non poterit. Siquidem salutare nunc in oeconomia nostra a natura excitantur motus, qui, eidem externa specie, inevitabiles, alio tempore & morbi statu, humanae compagi ruinas minantur. Prius si vocatus ad aegrum medicus animaduertat, in eo omnis illi collocanda erit opera, ut perspiciat, vtrum

trum natura subigendae causae corpori infestae par sit,
tumque soli illi hoc opus relinquendum, an vero minus,
sic remedio conuenienti succurrendum est. Respiciamus
autem semper ad vestigia, quae natura ad eliminandam
peccantem materiam praemonstrat. Si denique poste-
rius obtineat, naturaeque methodus in destructionem af-
flicti corporis tendere videatur, eandem praesidiis artis
emendandam esse facile elucet. Caueant autem arti sa-
lutari inseruientes, ne nimis leue hoc negotium censeant,
quod opus maxime arduum, qui in facienda medicina ex-
ercitati sunt, ingenue profitentur. Nos operam omnem
haud perdidisse, nec actum omnino egisse arbitramur, si
speciminis inauguralis argumentum id potissimum se-
legerimus, quod in hoc maximo solidae atque rationa-
lis praxeos fundamento stabiliendo versatur. Confide-
rare nimirum nobiscum constituimus, qua ratione a na-
tura in morbis excitati motus nunc ab interitu corpus af-
flictum vindicent, nunc viam quidem ad salutem mon-
strantes, illi expediendo non sufficiant, aliquando demum,
sibi relictis, compagem corporis destruant. Apparebit ex
hac consideratione, quodnam prudentis medici, circa sa-
lutaria naturae molimina, officium sit, quaeque contra
eadem perniciofa ars salutaris praesidia alat.

C. D.

§. I.

Dum itaque motuum naturae, nunc salutarium, nunc perniciosorum vberiore reddere rationem constituimus, ordinis lex primum nos de vocis *Naturae* rationali explicatione sollicitos esse iubet. Quam tradituri neque veterum hac de re inanes fictiones moramur, neque lites, inter nostri aevi celeberrimos viros circa hoc argumentum exortas, nostras facere aequum ducimus. Priores quippe in tanta huius Seculi luce dudum repudiatae sunt; posteriores, ab ingenuis in arte viris, ea industria atque sinceritate enodatae, ut quam incongruenter effectus machinae artificiosissime constructae principio cuidam metaphysico, cuius consideratione in medicum quidem, tanquam medicum, cadit, tribuantur, vel mediocriter ab hypotheseos praeiudiciis liberis constet. Missis ergo hisce in eo potius operam nostram collocamus, ut talem Naturae subministremus definitionem, cui superstructa, de illius actione, tractatio firmo fundamento niti queat.

§. II.

Vocamus autem *Naturam* motuum omnium microcosmicorum, siue solida siue fluida spectemus, talem concentum atque nexum, quo eo conspirant, vt eliminentur, quae noxam corpori afferunt, applicentur e contrario, quae illi conseruando inseruiunt atque reparando, eaque ratione tota machina a spontanea corruptione vindicetur. Comprehendimus itaque hac definitione tam motum fibrarum tonicum, quam neruorum vndulatorium, tam peristalticum viscerum, quam cordis atque vasorum pulsorium, qui systole atque diastole absoluitur. Neque hic excluduntur motus fluidorum, quorum quidem intestinus calorem corpori largitur, progressius autem ad ea loca sanguinem aduehit, vbi vel secretio vel excretio vel nutritio fieri debet.

§. III.

Exposita itaque naturae voce, quae tot tantisque ansam dedit in arte litibus, id nunc agimus, vt accuratius eruamus, quo pacto ea conditionibus requisitis par esse, & conseruationi suae machinae prospicere queat. Neque vero huius rei ratio obscura videri poterit illi, qui structuram corporis humani elegantissimam perspectam habet. Est nimirum compages illa tota tubulosa & diuaticata vasorum propago, vt punctum ne minimum quidem assignari queat, quin sit vasculare, & eius vulnera humorem eliciant. Ita vis cerebri & cordis, vnde vasa illa omnia emergunt, totum corpus penetrat, & liquidum vtrinque propulsum toti machinae prospicit. Quodsi series tubulorum decrescantium sanguineum non amplius humorem capiat, serosa pars tubulos intrabit; quibus sine dubio exiliores dantur in corpore series, subtiliorem prioribus humorem vehentes. Decrescunt autem, donec in tubulo, membrana simplici constante & humorem, intra se coercitum, vehente, quo subtilior in corpore non existit, acquiescere ratio iubeat.

§. IV.

§. IV.

Videamus nunc fundamentum conseruationis corporis ex artificiosissima illius structura; videamus inquam, qua ratione machina microcosmica per tot annos integra perdurare possit. Non est in toto corpore particula, quae suis muneribus functa corruptionem effugiat. Neque vero vlla est in corpore particula, quae non moueatur attenueturque alluente humore, abradatur iusto tempore, & infesta machinae, proxima via per excretoria eliminetur. Atteruntur omni momento vasorum latera; debilitantur minanturque roboris, quale quidem ad actiones vitales requiritur, funestum defectum. Sed quam pulchre prospicit huic periculo natura? conspirant omnes viscerum digerentium vires ad restaurandum, quod amissum est. Humor elaboratur stimulans sensiles ventriculi tunicas, appetitumque excitat cibi assumendi. Assumptum mox subigitur, motu canalisi alimentosi peristaltico, calore fouente, arteriarum innumerarum innumeris ictibus, validaque atque perpetua diaphragmatis actione. Assimilatur admistu inquilinorum humorum & mox aptum redditur, quod omnibus dotibus in locum depulsi illico succedat. Applicat tum vis vitae fortiter & progressius humorum motus, a corde motore omni momento renouatus, omnia cum penetret, efficit, ut ad nutriendum elaboratus succus ad minimos vsque tubos aduehatur, & ita amissi instauratio in omni puncto egregie perficiatur. Sic mori omni momento incipimus, sed omni quoque momento renascimur; corruptionis initia saepissime experimur, quae, ne exitialis fiat corpori, soli naturae tribuendum est. Cessamus itaque admiratione percelli, quod machina tenerrima, motibus innumeris vexata, tam diu integra persistat; quos motus omnes ad eiusdem machinae conseruationem conferre, cognitum habemus. Admiremur potius atque submisso cultu veneremur Numinis in exstruendo microcosmo sapientiam,

tiam, quae illi arma atque praefidia ad auertendam sui destructionem validissima largita est.

§. V.

Elucet itaque ex dictis, rationes compagis humanae ita esse comparatas, ut homini, sobrie atque naturae congruenter viuenti ultimos vitae attingere terminos concedant. Consultit nimirum natura sanitati quotidie periclitanti, usque dum motibus nimis sensim debilitata, vniuersalem illam moriendi legem, quam mortalium nemo effugere potest, impleat; id quod accuratius infra, cum de natura se ipsam vindicante atque destruente sermo incidet, explicandum erit. Annuntur certe ad hunc ultimum vitae terminum communia viuentium vota, ad quem tamen vix vnum ex centenis venire, firmiter persuasi sumus. Neque enim latere admodum huius fortunae ratio videtur, cum iniuriis rerum, non naturalium dictarum, machina tenerrima omni momento exposita sit, plerique etiam mortalium luxu atque ingluvie aliisque innumeris in diaeta erroribus aetatis suae decursum ipsi praecipitent. Sic salutaria naturae molimina mire peruertuntur, dum mutationes inde productae, praeternaturales vulgo salutatae, excrementitiarum partium, ex corpore expellendarum saburram cumulant, vel impediunt, quo minus natura, applicando ea, quae in nutrimentum corpori cedunt, vires attritu perpetuo labefactas restaurare queat. Alia denique quacunque ratione si suffocentur motus, vel augeantur, vel ad loca insolita, & ad ferendas iniurias minus opportuna determinantur, morbo machina laborat. Ad quem tollendum quae moliatur natura, nobis nunc dispiciendum est.

§. VI.

Iuuabit autem, in memoriam ex praemissis reuocare, magnum naturae, ad conseruandum corpus, in eo positum esse praesidium, quod heterogenea quaeuis per excretoria eliminet. Primum hic inter tot diuersa excretionum genera locum sibi vindicat, quae in tota corporis superficie peragi-

agitur sudoris atque perspirabilis materiae excretio. Quam quidem natura perficit, dum, motu ab interioribus versus exteriora salutari lege vergente, sphincterulorum, in sui contractionem ex fibrae natura nitentium, resistantiam superat, & sic exitum excernendae materiae per vias patulas concedit. Impediuntur haec salutaria naturae molimina, si vel resistantia extremorum ita augetur, ut motuum salutarium efficacia illi superandae non amplius par sit, vel ipsa natura adeo debilitata est, ut illius vis ad peripheriam corporis usque non pertingat. Posterius si obtineat, facile apparet, naturam se ipsam vindicare non posse, sed artis praesidiis illi succurrendum esse; si eueniat autem prius, extrema nimirum corporis superficies vi vitali, versus exteriora mouenti, nimis resistat, duplicem hic morbus agnoscat causam: rigiditatem atque spasmum. Quorum illa naturae praesidia omnino respuit, cum tali lege ad mortem naturalem tendatur. Hic autem, excitando motus vitales atque intendendo, arma largitur naturae, quibus munita satis valide hostem debellare potest.

§. VII.

Spasmi itaque indoles accuratius perpendenda est. Quam quidem voce validiorem quamlibet fibrae muscularis atque nerueae contractionem intellectam volumus. Facile autem patet, tam vastum haec perscrutanti aperiri campum, quem ea qua par est solertia emetiri, dissertationis limites omnino recusant. Nos breuitati inseruiantes, omissa spasmi, quamlibet fere corporis partem occupantis, historia, de generatioris illius spasmi, febrilis titulo vulgo insigniti, rationali explicatione solliciti sumus.

§. VIII.

Est autem spasmus ille febrilis, nostra quidem sententia, totius generis neruosi atque vasculosi vehementior contractio, qua sanguis a corporis peripheria ad viscera nobiliora, cor nimirum atque pulmones repellitur, excretoriorum du-

ctuum orificia valide clauduntur, & excrementitiis humoribus exitus denegatur. Agnoscimus duplicem praesertim efficientem huius mali causam, lentorem atque acrimoniam. Quarum quidem prior, obstruendo minima vascula, partim resistantiam cordi auget, partim efficit etiam, ut validius tubuli aperti a nimia fluidi transeuntis vi afficiantur, eoque ipso in fortiolem systolen adigantur. Impedit praeterea excrementitiarum partium per spiracula cutis, expulsionem, cum vis cordis propellens, ob canales intermedios obstructos, ad superficiem corporis usque pertingere nequeat. Multo tamen validius motus naturae salutare peruertuntur, si cum acrimonia, altera spasmi causa efficiente, eaque facile principe, hic lentor coniunctus sit. Primam ut plurimum irritans ista acrimonia in primis viis, ventriculo nimirum & canali intestinali, scenam adornat. Qui vterque tubus cum ex tunicis tum muscularibus tum nervicis iisque admodum sensilibus constructus sit, cumque nervi sinistram praesertim ventriculi orificium copiosissimi, ex cerebro partim, partim ex spinali medulla orti, perrepere soleant: non admodum difficile cognitu videtur, quo pacto tam vehementer totum systema nervosum in consensum trahatur, ita ut systole auctior, cum tremulo atque convulsivo motu, corpus integrum corripiat. Efficiunt praeterea spasmum illum omnia, quae externe nervorum cutaneorum, vel potius cutis ipsius, quae vasculorum atque nervearum expansionum mirabili contextu constat, constrictionem praestant. Ad quam classem e. c. terror atque frigus solito vehementius referenda sunt.

§. IX.

Sed argumenti nostri ratio non requirere videtur, ut, quae & materiam & occasionem spasmo praebent, vberius exponantur. Neque enim officio nostro nos defuisse censemus, si calamitatum innumerarum, quarum motus spasmodici saepe auctores sunt, rationem ulteriolem non reddiderimus. Siquidem in eo nostra versatur opera, ut perpenda-

mus, quid natura ad spasmum resoluendum vel moliatur vel etiam efficiat. Liceat autem, prius quam eo redeamus, li- tem quandam, circa spasmi naturam inter recentiores exor- tam, breuibus attingere. Dubitarunt nimirum, vtrum motus isti salutares & naturae congruentes, an vero perniciosi at- que praeter naturales salutandi sint. Nostram hac de re sen- tentiam vt breuiter exponamus, ingenue fatemur, motus, totam corporis oeconomiam, secretiones quascunque atque excretiones turbantes, salutares minime videri, quamuis il- lis corrigendis naturae vis aliquando sufficiat. Licet enim non negemus, salutares inde aliquando euenire effectus, tan- tum tamen abest, vt id boni spasmo tribuendum sit, quin potius illum, pro sua indole, atrocissima semper mala pro- ducere audacter asseramus. Quod qui sibi persuaderi non patiuntur, considerent quaeso, salubres illos effectus non nisi spasmo soluto accidere. Soluitur autem solo naturae bene- ficio, & qui paroxysmo febrili occumbunt, certe, dum vis vitae resistentiae spasmodicae non amplius par est, & san- guis ad nobiliora viscera stagnat, eaque obruit, extin- guuntur.

§. X.

Apparet itaque motus spasmodicos pro sua indole sem- per perniciosos esse, & interitum machinae microcosmicae minari. Luculentum quoque est, nullum hic a natura, nisi dum motus versus exteriora augendo, resistentias superat, expectandum esse praesidium. Videamus nunc, an haec na- turae methodus ita comparata sit, vt in illa acquiescere pos- simus. Quod quidem faciemus lubenter, si curatoriiis, vt loqui solent, indicationibus illa methodo satisfiat. Ad tria nimirum momenta, in sanando dicto spasmo, potissimum respiciendum esse videtur: vt a sanguine abundante viscera nobiliora liberentur, ne iste vitales horum actiones, quae sublatae vno fere temporis momento necant, sufflaminet; vt minimorum ductulorum obstructions referentur, & liber per

per totum vasorum systema humorum circuitus restituatur; ut denique irritanti materiae acri, vel obstruenti viscidae per excretoria reclusa exitus comparatur. Primae harum indicationum salutaris illa naturae lege, qua validam quamcunque cordis diastolen aequalis systole excipit, egregie prospicitur. Est enim cordis robustissimus musculus in statu sibi maxime violento, dum sanguinis irruentis vi expanditur, qua expansione facta, in contractionem sibi naturalem nititur, fluidumque contentum valide expellere conatur. Cum ergo motu dicto perniciali spasmodico cruor versus centrum machinae, scilicet principium unde venit, repellatur, id quod pallida extrema atque detumescencia indicant, non poterit non validior inde cordis expansio oriri, qua ipsa huius machinae nisus ad systolen augetur. Propellitur tum sanguis maiori copia atque vi in pulmones, qui hoc ipso obruuntur, cum effectu difficillimae respirationis. Remittunt autem omnia haec symptomata, si sanguis ad sinistrum illumque robustissimum redit cordis ventriculum, qui, diastole aucta incitatus, validam cruoris per corpus propulsionem efficit. Facile tamen perspicimus, cor de infestis atque hostilibus hisce motibus vno ictu triumphare non posse, quam ob causam anxietates aliquando summae & pulsus parvus pugnae adhuc dubiae tristes indices sunt. Ex qua naturam reportasse victoriam, & anxietas remittens, & pulsus parvi in magnum laeta mutatio testantur. Hac itaque ratione cum natura primae indicationi egregie satisfecerit, armis nunc satis est munita, ut reliquis morbosis conditionibus par esse queat. Est nimirum altera nunc indicatio, ut qui lenta quadam materia obstructi sunt tubuli, deobstruantur. Cui quidem scopo motus a spasmis excitati auctiores inferuiunt, qui resoluti spasmis adhuc perdurantes & versus exteriora determinati, in tubulos obstructos humores magna vi impellunt, viamque sibi per hos canales magis dilatatos restitunt. Hoc peracto curatoria, quam appellauimus, tertia indicatio

facil-

facillime impetratur, dum vis cordis, libero per corpus circuitu restituto, ad superficiem vsque corporis penetrat, & maiorem solito, tum sudoris tum perspirabilis materiae excretionem efficit; quo quidem vehiculo peccans acris & viscidum ex machina eliminatur.

§. XI.

Sic spasmus soluitur, cuius resolutio abunde testatur, quam salutaria aliquando sint, quae a natura excitantur, motuum augmenta, & quam intempestive ea nonnunquam aeternis atque opiatissimis in perniciem aegri sufflaminentur. Maximum certe hoc in naturae methodo censemus artificium, quod illa, symptomatibus mitigandis parum intenta, morbosam causam valide aggrediatur, qua subacta symptomatum atrocitas sponte aegrotantem deserit. Calor nimirum admodum vehemens, & vix toleranda sitis motuum naturae auctorum individui comites sunt. Oriri tamen, ut resolveretur spasmus, necesse erat, cum resistentiae praeternaturali superandae vis naturae, qualis in corpore sano viget, non par esset. Motum vero auctum quis sine attritu aucto conciperet? unde calor exsurgit. Quis tubulos, liquidum pro irrigandis membranis fundentes, spasmis constringi, sitimque a calore exsiccante oriri negaret? Neque tamen unquam, si methodo naturae morbo obuiam eatur, haec symptomata prius quam spasmus cessare videbis. Quod si secus eveniat, caue id naturae negotium censeas, sed credas potius illam morbo occubuisse.

§. XII.

Non est autem spasmus solus, in quo resolvendo natura quid valeat ostendit. Sunt infinita praeterea morborum genera, quae vix aliam, quam quidem naturae methodo medelam admittunt. Cum nimirum omne a natura medicatrice expectandum praesidium in motuum microcosmicorum augmento positum sit, facile apparet, omnes hic appellandos morbos esse, in quibus peccans materia motus na-

turales exacuit, & arma naturae largitur, quibus hostem sibi infestum expellere possit. Sic quoduis acre atque heterogeneum corpori inhaerens naturam ad augendos motus & expellendum, quod tubulo infixum est, incitat. Non poterit non gratum tibi spectaculum praebere, si spina digito infixam, affluxum sanguinis ad tubulum irritatum illo ipso momento augeri videas. Cui sanguini per vas irritatione facta constrictum transitus denegatur. Neque vero a tergo affluens sanguis valide premere cessat, unde inflammatio perfecta oritur. Sequitur tum suppuratio & spinae inde liberatae expulsio. Eadem natura methodo incedit, si oeconomia animalis interne ab heterogeneo aliquo inhaerente turbetur, siue illud assumptum externe siue interne generatum sit. Quodcunque enim harum rerum eueniat, non poterunt non vascula minima inde obstructionem pati, quam inflammatio proximo gradu excipit.

§. XIII.

In vastissimum, dum haec perpendimus, abripimur morborum campum, quem emetiri, neque dissertationis limites, neque instituti nostri ratio permittit. Omnis nimirum acutorum familia fixam sanguinis, in tubulosa partium aut viscerum substantia, statim causam agnoscit, cui solo auctiori sanguinis motu medela inuenitur. Duplici autem natura hic via incedere solet, dum nunc, sanguinem in tubulos obstructos validissime impellendo, impacti obstruentis resolutionem tentat, nunc autem symptomatibus auctis, sanguinem stagnantem circulationi ineptum simul cum vase continente in pus conuertit, & sic illius expulsionem, qua fieri potest via proxima prospicit.

§. XIV.

Sed sufficiat haec de natura se ipsam vindicante in medium protulisse. Nihil circa hoc membrum nostrae tractationis superesse videtur, nisi ut breuibus ostendamus, quodnam prudentis medici circa haec naturae molimina officium sit.

fit. Suademus autem iterum iterumque, vt spectatores agere non recusent, qui in artis exercitio versantur, si morbos, spasmodicos praesertim, in quibus multum sibi vindicare naturam perspeximus, placide decurrere, & debitam morbosus motus excipere crisin videant. Certe enim natura sibi relicta morbum superabit, & qui tale vitae praescribat regimen, quo in opere non impeditur, potiori iure prudentis titulo salutabitur, quam qui remediorum farragine salutaria naturae molimina turbat. Si autem illam ita debilitatam esse cernamus, vt imparem subigendae causae morbificae merito iudicemus, tunc in eo opera medici versabitur, vt conuenientissima remedia eligat, ex tanta medicamentorum, quibus fere obruta est ars salutaris, copia, quibus iusto tempore naturae vacillanti succurri queat. Talia autem, nostro quidem iudicio ceteris praestant, quae ipsam peccantem materiam opposita virtute aggrediuntur, eamque disponunt, quo faciliori negotio subigi atque eliminari possit; id quod diluentibus, antiphlogisticis, incidentibus atque abstergentibus egregie perficitur. Praestat certe tale blandissimum remedium pharmaco quouis, motus naturae exacerbante atque augente, cuius quidem mensura difficillime inuenitur. Periculum simul est, ne humoribus, ex aucto motu salibusque euolutis, morbosam inducamus temperiem. Maxime autem omnium caueat medicus, ne viam, ad eliminandam peccantem materiam a natura praemonstratam, deferat. Vna enim illa salutaris est, nec licet materiam, quam per vrinarias vias natura deturbat, ad vias saliuales determinare, vti neque haec cum aluina excretionem commutari potest; quod idem & de reliquis excretionibus valet. Infelici fidere multi id conati sunt, cum nimis cito apparuerit, ad nobiliora viscera atque teneriora diuisam peccantem materiam, atrociorumque inde mala orta esse.

§. XV.

Magnum itaque prudentis medici in hoc latet arcanum,

vt naturam in curandis morbis iusto tempore ducem sequatur. Sequi autem iubet ratio, si illae conditiones obtineant, quibus salutaria machinae nostrae euadere illius molimina perspeximus. Alterum nunc aggredimur dissertationis membrum, quo considerandum venit, quando & qua ratione motus excitati naturales non modo non salutare sint, sed & perniciem aliquando inuitabilem corpori afferant. Quae dum considerare animus est, postulare argumenti ratio videtur, vt primum de causis generalis illius microcosmi destructionis, quam mortem naturalem vocant, solliciti simus. Quibus expositis illa attingemus morborum genera, quae, naturae methodo relictæ, nunc sanationem respuunt, nunc etiam, auctis motibus internis lethalia fiunt.

§. XVI.

Mori, generalis cui nemo mortalium eximitur, lex est. Neque tamen morbi violentia omnes, qui viuere desinunt, extinguuntur, sed placide aliquos, licet id raro eueniat, aetati occumbere videmus. Elegantissima est huius phœnomeni inuestigatio, neque minus utilis, cum & fuerint & adhuc sint, qui hoc mortis genus nullas in machinae structura latentes agnoscere causas afferunt. Animam nimirum dicunt vi quadam, corpus suum per certum temporis spatium conseruandi, praeditam esse, cuius temporis limites a Deo T. O. M. ita determinati sint, vt illo peracto anima officio suo perfungi lege diuina desinat, deferat corpus, idque hoc praesidio destitutum, spontaneae corruptioni relinquat. Nos religioni ducimus in hisce fictionibus acquiescere, sed humanam potius intuemur machinam, & in illa voluntatis diuinæ vestigia perscrutamur.

§. XVII.

Supra autem iam vberius demonstraui, totam corporis humani fabricam ex diuasticatis tubis constare. Per-
spexi-

speximus, sapientissima lege hanc machinam ita exstructam esse, ut quicquid attritum atque effoetum, spontaneae corruptioni obnoxium factum est, segregari atque eliminari, quidquid e contrario in usus abrasum succedere potest, recipi, foueri & in omni puncto sensibili applicari queat. Videamus nunc, an eadem haec structura, quae una forsan machinae tenerrimae seculum aliquando conseruandae par erat, ineuitabilis mortis rationes in se contineat. Constat vero inter omnes, qui mediocriter tantum structuram corporis callent, maiorum vasorum latera ex minoris diametri vasis exstructa esse, quorum parietes, iterum ex minorum generum vasculis conflati, tubulorum decrefcentium decrefcentes series constituunt. Neque facile quemquam in arte versatum fugere potest, vilidiorem esse fluidi impetum in vasa maiora, quae cordi propiora, primam illius in expellendo sanguine vim experiuntur, minorem e contrario in decrefcentium vasorum generibus, ad quae remotiora a corde illius efficacia non pertingit. Maior inde humorum in maiorum vasorum latera impetus, cui resistentia liquidi, intra minimorum tubulorum parietes contenti, non respondet. Accedit, quod minimi canaliculi omne contentum fluidum in omni fere puncto contingant, cum in maioribus vasis non nisi extrema sanguinis superficies attingatur. Naturali inde sequitur lege, contenti efficaciam in canalibus magni diametri laterum resistentiam superare, contrarium in minimis euenire, in quibus facillime contenti resistentia superatur, liquidumque a membranis, in contractionem sibi naturalem valide nitentibus, exprimitur.

§. XVIII.

Quae cum ita se habeant, quis est qui non perspiciat, motus naturae in corpore sano vigentes minimas sensim vasculorum series comprimere, tubulos suo liquido orbare atque efficere, ut quae membrana in tubum conuoluta erat,

nunc in fibram solidam abeat? Non potest autem non robur inde canaliculo augeri, cuius membranae partem, qui coaluit, tubulus constituit. Qui quidem nunc maiori vi in expulsionem liquidi contenti nititur, superat illius resistantiam, & si vis comprimens fluidi, in maioribus vasis contenti, accedat, eadem ratione ac prior tubulus in fibram solidam conuertitur. Succedit haec coalitio per omnes vasculorum minimorum series, ad maiores vsque tubulos, qui robur inde maximum adipiscuntur. Sic perit sensim corporis flexilitas, perit fluidorum, vasa expandendi & transplendente cruore coloris gratiam conciliandi, virtus. Rigescunt vasa maiora ex minimis coalitis conflata, & tota rigescunt, quae vasorum contextu constant, membra, tardiorque humorum in canalibus fere immobilibus motus praesagire illius mox imminentem funestam quietem videtur. Quod si rigiditas illa canalem denique corporis principem, arteriam magnam inquam, occupet, infinite cordi aucta resistantia, eoque paralytico reddito, quies inducitur. Dum autem moveri fluida intra solida desinunt, vivere corpus cessat. Nonne itaque apparet, necessitatem moriendi in machinae structura fundari? Certe mori incipimus, dum robur vitae accedit, & natura ne minimos quidem ad conservandum corpus excitat motus, qui non ad hanc necessariam illius destructionem simul conferant.

§. XIX.

Sic vnam tractationis nostrae, de natura se ipsam destruyente, partem absolvimus, dum probauimus, moriendi necessitatem in ipsa corporis fabrica motuumque naturalium actione quaerendam esse. Supereft considerandum alterum huius sectionis, idque vltimum totius dissertationis membrum, quod generalem illorum morborum, in quibus vel iners efficacia naturae, vel perniciofa eiusdem molimina existunt, considerationem exigit.

§. XX.

§. XX.

Est nimirum magna illorum morborum classis, qui vel ex vitiis humorum sensim natis, vel ex vitiis relictis a morbis acutis non bene sanatis orti, chronicorum titulo veniunt. Interem autem in his morbis persanandis vim naturae censemus, quia hic stimuli languent, quibus exacui naturales motus & morbi causa subigi queat. Lentis scilicet haec mala adollescere solent incrementis, siue illa a causa motus naturae salutares sufflaminante oriantur, in quem censum melancholia venire videtur, siue etiam irritantis aliquid in suo contextu habeant, id quod in scorbutis accidit. Licet enim posterius eueniat, minime tamen hoc irritante ita accendentur motuum augmenta, ut subigendae atque expellendae materiae peccanti sufficiant. Successive quippe generatae causae morbigicae sensim assuefacta natura inde nullas amplius mutationes patitur. Princeps autem huius rei in hoc posita ratio videtur, quod morbi chronici ut plurimum in visceribus glandulosis, praesertim illorum emunctoriis, sedem constituerint, quo vis cordis & humorum circulantium vix pertingit. Horum enim viscerum, siue secretioni cuidam siue excretioni inferuiant, cum mire peruertatur actio, non potest non vel ex retentis excernendis, vel impedita succorum utilium secretionem ingens oriri humorum corporis impuritas, dum interim viscus obstructum atque induratum vel in putridam abit corruptionem, vel periculofissimis lymphae effusionibus ansam praebet. Sic vires exhauriuntur, & peiores quotidie euadunt machinae conditiones, nisi arte succuratur. Apparet autem facile, in hoc omne ab arte expectandum praesidium consistere, ut excitentur languentes naturae motus, peccans humorum temperies opposita virtute corrigatur, viscerum corruptio medicamentis balsamicis & circulum per viscera liberum restituentibus impediatur, & retentorum denique, quae eliminanda erant, omnium subita iuuetur expulsio. Clarius has indicationes curatorias determinare liceret, si
ad

ad morbos speciales transgrederemur, id quod tamen instituti nostri ratio non permittit.

§. XXI.

Deficit itaque, si non in omnibus, in plerisque certe morbis chronicis efficacia naturae. Videamus ultimo nunc loco, qua ratione illius molimina funesta corpori fiant. Laudauimus naturae methodum quam maxime, qua ad refrenandos spasmodicos insultus incedit. Laudauimus motuum naturalium augmenta ad referendas viscerum obstructions atque inflammationes excitata. Imo & applaudimus naturae motibus, qui suspecti videri poterant, si nimirum in magna inflammatione, nec vlla ratione resoluenda, vasa disrumpuntur, & obstruens impactum cum canali continente in pus blandum conuertitur. Mirum itaque multis forsan videbitur, quod de illis conditionibus dicturi, quibus natura se ipsam destruit, idem accusemus momentum, quod antea maximum ad conferuandum corpus praesidium salutauimus. Verum enim vero motus aucti, adeo salutare, si morbosae causae expellendae respondeant, dum vehementiores existunt, quam quidem ad materiam peccantem deturban- dam requiritur, atrocissimorum malorum auctores fiunt. Resolutionem aliquando admitteret magna etiam visceris inflammatio, si locus arti relinqueretur, nec natura motibus nimis exacerbatis, fluidiorem obstruentis cruoris partem exprimeret, compingeret reliquum in canali obstructo, & sic deteriorem morbo induceret speciem. Imo enim minime dubitandum est, saepius motuum naturalium vehementia canaliculos obstructos disrumpi, cum omnis ad resoluendam inflammationem spes nondum euanuerit. Disruptis autem vasculis & effusis humoribus non alia via nisi suppuratione sanatio speranda est. Quae suppuratio quanto gradu inferior sit illa methodo, quae resolutione perficitur, neminem in arte vel mediocriter versatum fugit. Non semper enim pro-
spere

Ipere euenit, vt pus crisi salutari euacuetur, quod nunc, non sine summo vitae periculo, in corporis cauitates congeritur, nunc autem in sanguinem resorptum, inflammatoriam massae humorum diathesin inducit. Quodsi etiam puris critica euacuatio felici auspicio impetretur, raro tamen id exacte perfici potest, quin potius chronicis variis morbis fomes in corpore vt plurimum relinquatur.

§. XXII.

Sed mitiora haec sunt mala, quae intempestiue auctis naturae motibus impetrantur. Grauiora aliquando atque atrociora inde oriuntur symptomata. Tempus siquidem certum, certusque motus gradus requiritur, vt humor obstruens cum vase continente in pus benignum conuertatur. Quodsi motus maior sit, quam ad digerendos liquores effusos necesse est, illi inde attenuantur, sanguinis globuli in liquamen saniei flauae simile resoluuntur, omnia sensim gangraenosae corruptionis signa, sensus sublatus, mors affectae partis sequitur. Facile autem apparet, quam male hisce naturae moliminibus saluti machinae prospiciatur. Si enim vnquam gangraena externam corporis partem occupans sanationem admittit, certe, dum internas sensiliores, partes, tubi intestinalis atque ventriculi tuniceas, vel viscera vitalibus actionibus dicata aggreditur, subito lethalis est.

§. XXIII.

Non incongruens erit, paulo accuratius in motuum naturalium auctorum effectus inquirere. Satis vulgata autem inter artis salutaris peritos res est, non agere causas morificas solum secundum suam efficaciam, sed etiam secundum corporis reagentis virtutem. Veneni fortioris eadem copia a duobus hominibus assumpta sit, quorum alter laxa & humida simul, alter strictiori & ficciori corporis temperie gaudeat. Priorem, licet longe debiliorem, vix grauiora videbis

bis inde mala pati, posteriorem licet longe robustiorem mox atrocissimis symptomatibus affligi atque vexari. Omnia itaque hic aequalia cum fuerint, praeter naturae resistantiam, soli naturae, iusto validius agenti atque applicanti, funestus in corpore robustiori euentus tribuendus erit. Auget nimirum illa sanguinis ad loca veneno irritata affluxum, cui sanguini cum ob conuulsivas stricturas transitus denegetur, dirissima inde oritur inflammatio; a tergo humores vrgentur. stagnans per rupta effunditur, effusorum aucto motu acrimonia & corruptio sequitur, scenam gangraenosa destructio vt plurimum claudit. Sic corpus destruitur vigentibus naturae motibus, iisdem languentibus seruatum esset. Quid est quod hominis vitam duram agentes laboribusque exercitatos, si in morbos acutos inflammatorios incidant tam raro inde resurgere videas? Certe non alia hic appellanda causa videtur, nisi motuum naturae nimius vigor atque intempestiuum augmentum, quod raro salutari resolutioni locum relinquit, sed nunc periculosa suppuratione, nunc funesta gangraena destructionem corpori affert. Non errasse itaque nos arbitramur, dum naturam se ipsam nunc conseruare nunc destruere, asseruimus.

§. XXIV.

Innumeros praeterea in methodo naturae, qua ad morbos sanandos incedit, errores in medium proferre liceret. Sic male corpori plethorico prospicitur, dum sanguinis impetu versus tenerrima pulmonum vasa determinato, permiciosa ibi multis modis haemoptoe gignitur. Neque magis salutare nobis frequentissima illae in diarrhoea & dysenteria

ria deiectiones videntur, quibus serum vt plurimum innocentissimum, acri irritante in intestinis relicto, eliminatur. Satis autem haec omnia perspecta sunt illis, qui ad aegrotantium lectos accedunt, nec obscura est ratio illarum conditionum, quibus hisce erroribus artis praesidio consulitur. Nostrum argumentum vltiorem harum rerum perscrutationem non requirere videtur. Subsistimus itaque in illis, quae in medium protulimus, & Deo T. O. M. omnis boni largitori clementissimo pro concesso, ad hos labores peragendos auxilio deuota mente grates persoluimus.

FINIS.

ita selectiores videantur, quibus serui et plurimum inno-
centissimum, ac si trinitate in incensis relicto, eliminantur.
Satis autem haec omnia perspicua sunt illis, qui ad negotio-
rum lectos accedunt, nec obliqua est ratio illa-
rum conditionum, quibus haec erroribus suis praedidio
consilium. Notum argumentum videretur hanc rem
perfectionem non repugnare videtur. Substantius inque in
illis, quae in medium promittunt, & Deo T. O. M. omnis po-
ni sagiori clementissimo pro concessio, ad hos labores per-
agendos auxilio deuota mente gratias persolvimus.

FINIS.

